

פרשת שופטים

זמני השבת (ת"א):

כניסה: 18:43

יציאה: 19:41

ג' אלול תשע"א

גיליון מס' 32

שאל אבירך וירגודך

שאלות ותשובות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

1. "צדק צדק תרדוף" מדוע כתוב פעמיים צדק?
2. "על פי 2 עדים או 3 עדים יומת המת". מה הקושי בפסוק זה?
3. מאיזה פסוק למדים שממתנינים לביצוע גזר דין מוות עד לרגל?
4. א. אילו דברים אסור למלך להרבות? ב. מה הרמז לכך?
5. א. מה מספר הנשים המכסימלי שמותר למלך לשאת? ב. ממי לומדים דין זה?
6. לאיזו מטרה כותב לו המלך שני ספרי תורה?
7. אילו חלקים מהבהמה שמקריבים נותנים לכהן?
8. מהם שיעורי התרומה לכהן? (רש"י)
9. "לא ימצא בך מעונן ומכשף". ציין 2 פירושים למושג מעונן?
10. "חובר חבר ושואל באוב". על מי מסופר בתנ"ך ששאל באוב?
11. למה מת ייחוס הציור "תמים תהיה עם ה' אלוקיך"?
12. כיצד נקרא מעמד הר-סיני בפרשתנו?
13. כמה ערי מקלט היו בסך הכל?
14. "וכי יקום עד חמס". היכן עוד מוזכר בתורה הביטוי חמס?
15. באיזה פסוק בפרשתנו כתובות 5 מילים רצופות כפולות?

תשובות מאחור

עונג שבת

המלך בהא הידיעה

פרשת שופטים אומרת שהמלך היהודי צריך להיות צמוד תמיד לספר תורה. עד כדי כך, שאותו ספר תורה היה נכתב במיניאטורה, ונקשר לזרועו של המלך.

מה הייתה המטרה בהחזקת ספר התורה המיוחד הזה?

מלכות היא עוצמה אדירה: המלך יכול לגבות מיסים, לעקל קרקעות ואפילו לגזור הוצאה להורג. ספר התורה הזה משמש אמצעי הגנה נגד גאווה וניצול לרעה של הכוח. הוא משמש תזכורת תמידית לכך שהאלוקים הוא מקור העוצמה שניתנה למלך בשר ודם – ומעל לכל, שה' הוא המלך האמיתי.

יותר מזה: מכיוון שהמלך שומר תמיד את ספר התורה לצדו, הוא יכול לנצל כל רגע פנוי כדי ללמוד מהכתוב בו. כפי שאנו יודעים, דוד המלך היה קם מדי לילה בחצות כדי ללמוד תורה.

אנחנו יכולים ליישם את הרעיון הזה גם בחיינו האישיים. לכולנו יש עמדת כוח כלשהי – בין אם בעבודה, בחברה, או אפילו במבנה המשפחתי – וחשוב שנישמר מפני ניצול לרעה של כוח זה. הקב"ה רוצה עולם שבו כל בני האדם ידאגו זה לזה – ולשם כך הביא אותנו למעמד שבו אנו נמצאים. עמדת הכוח מעולם לא נועדה לתועלתנו האישית; זהו הכלי שהעניק לנו הקב"ה כדי שנוכל להפוך את העולם הזה למקום טוב יותר.

אנחנו צריכים לנסות לזכור תמיד מהו בסופו של דבר מקור הכוחות כולם. הלקח הזה מתאים במיוחד כאשר ראש השנה עומד בפתח – יום שבו אנחנו תוקעים בשופר כדי להמליך את המלך בהא הידיעה – מלך מלכי המלכים.

הרב שרגא סימונס, אש

"ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה"

בחז"ל מובא, כי הקב"ה, ברוב רחמיו, גילה למשה "סדר סליחה", וגם לדוד המלך אמר הקב"ה:

"בשעה שהצרות באות על ישראל בעונותיהן יעמדו יחד לפני ואמר לפני סדר סליחה ואני אענה אותם."

מלוכה ומשפט / ישיבת ההסדר ירוחם

"שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ, אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, לְשִׁבְטֶיךָ; וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם, מִשֹּׁפֵט-צֶדֶק... שׁוֹם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ, אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ"

ערב הכניסה לארץ מצווה משה את ישראל אודות ארבע מערכות ההנהגה שנדרשות להימצא במחנה ישראל. משה – כלל בתוכו, במובן מסויים, את כל ארבעת המערכות: הוא שימש כנביא וכמלך. הוא שימש כשופט, ואף שימש ככהן לזמן מה, עד למינויו של זרע אהרן. משה רבנו לפני מותו ממנה לו מחליפים. הוא מצווה את ישראל לדאוג לקיומם של ארבע המערכות ההנהגתיות, שהיו כלולים עד כה באישיות אחת, במשה רבנו. כעת, ישנו פיצול; לא איש אחד ייטול עליו את כל התפקידים, אלא ימונו ארבעה אנשים שונים שיבנו ארבע מערכות שונות; משפט, מלוכה, נבואה וכהונה.

יש לשאול מדוע יש צורך לפצל את מערכת ההנהגה? מדוע לא ניתן למנות מחליף אחד, שיתפקד כמשה רבנו וישמש כשופט, כמלך, כנביא וככהן?

ניתן לומר שאין אישיות כזאת, מבלעדי משה. רק משה רבנו, שנשמתו נשמת שישים ריבוא ישראל, מסוגל לכלול בקרבו מערכות שונות ולשאת בתפקידים שונים.

1. א. יש לחפש בית דין ראוי ב. את הצדק צריך להשיג בדרכים צודקות
2. אם מספיקים 2 עדים, מיותר להזכיר 3 עדים!
3. מהפסוק: "וכל העם ישמעו ויראו".
4. א. כסף, סוסים ונשים ב. ראשי תיבות כיסא המלך: כסף, סוסים, אישה!
5. א. 18 נשים ב. מדוד המלך
6. ספר אחד נשאר בבית גנזיו והשני נודד עמו.
7. זרוע, לחיים וקיבה.
8. עין יפה = 1/40, עין בינונית = 1/50, עין רעה = 1/60.
9. א. לפי רבי עקיבא = מנחשים בעונות ב. לפי חכמים = מאחזי עיניים
10. שאלו העלה באוב את שמואל
11. שלא לחקור את העתידות.
12. יום הקהל
13. 6 ערים
14. "כי מלאה הארץ חמס" (בראשית ו' 11)
15. בפסוק: "נפש בנפש, עין בעין, שן בשן, יד ביד, רגל ברגל" (כ, 21)

אולם נראה כי ניתן להעמיק יותר. ארבע המערכות ההנהגתיות שבפרשתנו הן מערכות שונות. כל מערכת דורשת ממי שעומד בראשה כישורים שונים והתייחסויות שונות לדברים המתרחשים במציאות. אין התייחסותו של מלך כהתייחסותו של השופט או של הנביא. השוני שבין המערכות מחייב שיהיה פיצול במערכת ההנהגה. כל אחד מהמנהיגים עומד בעמדה אחרת כלפי המציאות ומאורעותיה, ולכן למעט משה רבנו שהוא 'על אנושי', לא תימצא אישיות שתוכל לכלול את כולם בקרבה. ניתן לחלק את ארבע המערכות לשתיים – המערכות הרוחניות (כהונה, נבואה ומשפט) והמערכת הארצית (מלוכה). ניתן לראות פיצול זה בשני מבטים. ניתן לומר, שהפיצול הוא מוחלט; הקבוצה האחת עוסקת בהופעת רצון ה' בעולם – כהונה, נבואה ומשפט אלו. לעומתה, עוסקת הקבוצה השנייה בדברים הממשיים, בניהול הממלכה הארצית, החמירת והגשמת – וזו לכאורה אינה חלק מהופעת ה'; ממלכה "ככל הגויים אשר סביבותי".

להקדשת העלון, לפרסום וליצירת קשר עם המערכת:

ShealAvicha@gmail.com 052-6551973

ניתן לקבל את העלון כל יום חמישי באימיל

העלון מוקדש

לעילוי נשמת

שמואל בן חיה ז"ל

גבריאל בן לאומה ז"ל

היוצאת מתחת ידיו של הדיין חותרת לשלימות; אין עונשים בלא עדים והתראה, ודורשים וחוקרים היטב את העדים. הרוצח ייהרג רק כאשר יתברר שהוא הכיר בעובדה שהוא חוטא, ושאינו נמצא ראיות גמורות לכך שביצע את הרצח. חתירה כזו לשלמות תבטיח שהמשפט שיעשה יהיה משפט צדק.

אולם, קל להבחין בבעייתיות שיוצרת חתירה כזו לשלמות. הרצון להוציא פסק אמיתי גורם לכך שכמעט ולא ניתן לענוש; גנבים ורוצחים יסתובבו בעולם מבלי שיקבלו את דינם, וזאת מחמת דקדוקי הדין הרבים. הדקדקנות במשפט יכולה להתברר ככזו שפוטרת חטאים מעונשם.

הר"ן מזהה את הפתרון לבעייתיות זו, במשפט המלך. למלך ניתנה הסמכות לענוש במקרים בהם בית הדין אינו יכול לעשות זאת. החתירה לשלימות מונעת את בית הדין מלענוש. משפט המלך משלים את התמונה. במקרה בו יזכה האדם בבית הדין מחמת דקדוקי הדינים – יוכל המלך לתת לו את עונשו. הר"ן אינו מסביר כיצד שתי המערכות משתלבות יחד; האדם נכנס לבית הדין ויוצא זכאי, אולם בצאתו מארמון המלך יימצא אשם. אולם נראה כי אין זו הנקודה העיקרית.

עיקרם של דברים הוא כי ישנו שילוב בין שני סוגי המערכות השונים. מערכות ההנהגה השונות – הרוחניות והארציות – משולבות הן זו בזו; מערכת אחת משרתת את השנייה. המערכות הרוחניות הינן טהורות, שואפות וחותרות לשלימות. בעוד שהמערכה הארצית, הממלכה – תפקידה הוא להופיע את אותו טוהר אלקי במציאות באופן ממשי וריאלי; לדאוג לכך שלא ייהלכו בקרבנו חטאים, שאינם מקבלים את עונשם בעקבות השאיפה לשלימות ולטהרה.

אנו נמצאים כיום במצב של "כפילות סמכויות" – המדינה שמנהלת את החיים הארציים, ששיקוליה הם שיקולים ריאליים והגיוניים. לעומת מערכת ההנהגה התורנית והרוחנית, שהגורמים שמשפיעים על החלטותיה הינם טהורים וזכים, אלווקיים.

מערכת ההנהגה הארצית, המלוכה – צריכה להכיר כי תפקידה הוא לשרת את ההנהגה האלקית, ולא חלילה לפגוע בה.

ענין המלוכה הוא לטפל ולעסוק בניהול וסידור המציאות הארצית והחומרית. השיקולים שמנחים את המלך בקבלת החלטותיו הם שיקולים ריאליים, אנושיים, ארציים. לעומתה, עיסוקן של שאר המערכות הוא בדברים רוחניים ואלוקיים; קל לראות זאת ב'כהונה' וב'נבואה', וכן הוא גם בנוגע למערכת ה'משפט' – תפקידה של מערכת המשפט בישראל הוא להדריך את המציאות התחתונה על פי חוקי התורה, ובכך להופיע את רצון ה' בעולם.

לאור כך ברור מדוע עולה המחשבה למנות "מלך ככל הגויים". כמו כן ברור גם מדוע נדרש הציווי שלא למנות איש נכרי. לנהל מערכת משפט ככל הגויים או למנות שופט נכרי – אלו מחשבות שלא עולות על הדעת;

מערכת המשפט אמורה לבטא רעיונות מסויימים, חוקים ייחודיים לעם ולכן לא די בשופט כשרוני, כי אם בשופט שפועל לאור אותם חוקים מוסכמים. מערכת המשפט בישראל אמורה להתנהל לאור החוק האלקי, חוקי התורה – וממילא לא עולה בכלל האפשרות לנהל מערכת משפט 'ככל הגויים' או למנות שופט נכרי. לא כן לגבי המלוכה. התורה מצוה את ישראל שלא למנות עליהם 'מלך ככל הגויים', וציווי זה נובע מהוא אמינא שיכולה לעלות; כיון שמדובר במערכת ארצית, שאינה קשורה לייחודם של ישראל, הרי שניהול הממלכה הוא באותו אופן בו מנהלים הגויים את ממלכותיהם, "אשימה עלי מלך ככל הגויים". ממילא אפשר גם לבחור איש נכרי, 'איש מקצוע', שינהל את החיים הארציים באופן הטוב ביותר. על מנת להוציא מטעויות אלו, ישנו הציווי "לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא".

אומנם התורה מצווה על המלך – "לבלתי רוס לבכו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל". אך ציוויים אלה מצביעים על כך שאין המלוכה מנותקת ממערכות ההנהגה הרוחניות. יש כאן אמנם שתי קבוצות שונות מאד, אולם הן אינן עומדות כל אחת לעצמה, אלא האחת יונקת מהשנייה; כוחו של המלך הוא מהתורה, ולכן מצווה הוא "לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל".

דורשים חז"ל כי לישראל יש חוקים ומשפטים ייחודיים – "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". ניתן לומר שדקדוקי הדינים מחדדים את החתירה לשלימות הקיימת במערכת המשפט הישראלי. כל פסיקה

